

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 1. novembra 1871.

O b s e g: Poravnava — odložena. — Kako se s soljó gospodari v naši Avstriji! — Gospodarske skušnje. — O razorih ali razgonih za odtekanje vode na njivah. — Nova postava o gozdnih oglednikih. (Konec.) — Gospodarske novice. — Telovadno in boriteljsko imenoslovje. (Dalje.) — Kratkočasnice. — Dopisi. — Noviĉar.

Poravnava — odložena!

Bilo je 22. sušca leta 1848., ko je 12. list „Novic“ na svitlo prišel z rdeĉim obrobkom, naznanovaje neizmerno veselje slovenskega naroda o tem, da so padle spona absolutizma in je Avstriji zasijalo solnce ustave (konstitucije).

Ko smo zadnji list preteklega tedna na svitlo dali, navdajalo nas je radostno upanje, da današnji list zopet, in to po 23 letih, pride ovenĉan z rdeĉim obrobkom na svitlo, — al hudo smo se zmotili; zgodilo se je, kar se nam je nemogoĉe zdelo: tako lepo napeljana in tako željno priĉakovana poravnava nesreĉnih mnogoletnih homatij uboge naše Avstrije — splavala je zopet po vodi!

In „Novice“, ki so dandanes kakor pred 23 leti glas naroda slovenskega, ovile so se danes s ĉrnim obrobkom v znamenje bridke žalosti, da je toliko zaželena sprava zopet odložena, in ņ njo tako silno potrebno pomirenje narodov, blagor Avstrije.

Ĉe pa se „Novice“, naznanovaje odlog sprave, obleĉejo v žalovalno opravo, nikar vi centralisti in decembristi, vi dvalisti in magjarorzsagovci, vi Beustovci in Andrassy-ovci, nikar ne mislite, da žalujemo zato, da ne pridemo do poravnave mnogoletnih drŹavnih homatij in do federativne ustave, ki drŹavi pusti, kar je drŹavnega, pa deŹelam in narodom dá, kar je njihovega; o ne! Tega nikar si ne sanjajte; s takimi domišljijami nikar se ne tolaŹite! Vedite, da ta odlog bi nam bil še ljub in mil, ker pelje pogubivno vašo politiko „ad absurdum“ celó v oĉigled vaŹih privrŹencev, ko bi nas ne Źalilo hudó le to, da pod vaŹimi nakanami trpi sopet nekoliko ĉasa duŹevni in materijalni blagor narodov vseh in je škoda drŹavi vsak dan veĉa. Ali še nimate zadosti, da ste Avstrijo po svoji nesreĉni politiki, od Schmerlinga poĉenŹi do Herbsta in Giskre, pritirali do propada? jo mar hoĉete pahnuti popolnoma v brezdnó, iz kterega ne bi bilo reŹitve veĉ?!

In — zato žalujemo, a ne zato, da bi le za trenutek bili upu slovó dali, da naposled zmaga drŹavopravna opozicija pod praporom veĉnega prava, — ne pa vi pod zastavo centralistiĉnega tiranstva in naj vam je tudi velika Nemĉija pomoĉnica!

V trdnem prepriĉanji tedaj, da poravnava je le odložena, morebiti za kratek ĉas odložena, a ne vniĉena, in mirnega pogleda v prihodnost zahvalujemo se voditeljem drŹavopravne opozicije na Ĉeskem, da so v osodepolni krizi se tako dostojno in trdno drŹali; zahvalujemo se pa tudi ministerstvu Hohenwartovemu, da je na teŹavnem svojem staliŹu kazalo toliko politiĉno modrost in poŹtenje.

To pa, kar mi mislimo o tej nepriĉakovani krizi, so misli vseh previdnih in poŹtenih Avstrijancev. Vzemimo — razun ustavoverskih, sicer pa brezverskih ĉasnikov — kteri koli ĉasnik v roke, povsod se odmevajo isti glasovi osupnenja, a nikjer obupanja.

V tem smislu miluje Avstrijo ostri ali skozi in skozi resniĉni ĉlanek „Wanderer-a“ pod naslovom: „Die Demission Hohenwarts“, ki ga je vladna „Laibacherica“ ponatisnila v svojem 249. listu.

Ĉeski voditelji — pravi — so velikoduŹno odjenjali od vseh zahtev, ki bi utegnile biti spotika spravi, in vendar Źalibog! to ni zadostilo onim, ki nikakor noĉejo porazumljenja narodov, — onim, kterim cilj in konec je le draŹiti narode in hujskati, da v kalni vodi morejo loviti ribe v svoje mreŹe. In tako so zahtevali, naj se Ĉehi z vezanimi rokami vrŹejo njim v naroĉje, in to, kar so stanovitno in dosledno trdili 5 let, zdaj njim na ljubo proglasijo za komedijo, za krivico. OtoŹna osoda — tako je podoba — tlaĉi Avstrijo. Komaj da se zaĉnó vremena nekoliko jej jasni, zakrijejo nebó zopet temni oblaki. Komaj da nitka sprave preprega razdor, raztrga se brŹ, a ne po izreki narodov, ampak po skrivnostnih zvijaĉah. Ali ni grozovito sramotenje to, ako se od drŹavopravne opozicije zahteva, naj pravico Źe naprej izreĉe za krivico, naj sama sebe spoznava za puntarico proti drŹavni postavi, in naj za pravo spoznava to, kar je v najveĉem nasprotstvu s privoljenjem cesarjevega reskripta?

Ko ĉlanek potem dokazuje, da si Nemci s tem uporom niĉ ne pridobijo, marveĉ še veĉe sovraŹstvo druzih narodov na-se valijo in se sami sebe za Źelezno metljo delajo, ki naj bi svobodo in narodne pravice pometla iz Avstrije, pravi na dalje: ali hoĉejo oni „Bürgerministri“, ki so tako mrŹav konec vzeli, s 4 deŹelnimi zbori, ki so nasprotovali Hohenwartovemu ministerstvu — nasproti 13 drugim,

ki stojé na strani njegovem, napolniti državni zbor? Ali ne čuti nemška stranka, da raženj, ki je Hohentwartovo ministerstvo zdaj v pesek vrgel, je tudi proti njej sami obrnjen?

Ko je „Wanderer-jev“ članek potem razložil, da je po tem početji svoboda sama v veliki nevarnosti, ako centralizem v Avstriji pod katero koli krinko do vrhunca pripleza, ker ne bi imel druge pomoči nego sabljo in bajonete, pride do tega, da dokaže, da največo škodo bode trpelo materijalno blagostanje države in blagostanje in sreča vsacega posamesnega človeka. Že — pravi — so se narodi potolažili, misleč, da zdaj vendar enkrat pride mir in ž njim pokoj in red v njihove kočice; — že se je videlo, da se sopet polnijo prazne državne kase; — že se je ažio srebra, ki je kakor môra tlačil vsako podvzetje, boljšati začel; — že se je bližal čas, da bode kmet in rokodelc lože dihal in da se bodo môgli začeti davki nižati, — kar se podere hipoma vse upanje na boljši stan! In čemu? — zato, da bi se sopet tisti skobacali na vrhunec, ki so Avstrijo potèptali v blato.

V tem žalostnem pogledu nas vendar ne zapušča trdna nada, da djanska potreba narodov bode sopet zidala most do boljše prihodnosti, ktereja je v valovje trešila trma nemško-magjarska.

Naposled bo vendar-le obveljal glas narodov in ž njim to, kar je njim v prid in kar sami med seboj poravnati hočejo! — —

Tako se glasi tehtni članek „Wanderer-jev“, ki ga je pisala roka možá, ki stoji v „taboru Avstrije“. Mi temu glasu ne dodajamo nič drugega nego to:

Slovenci! ako je treba, da Vas kličemo k novim volitvam, stojite, kakor dozda, kot en mož z nami, in zmaga bo naša — rešili bodemo sami sebe in Avstrijo!

Gospodarske stvari.

Kako se s soljó gospodari v naši Avstriji!

Kakor je znano, prodajala se je poprej v avstrijskem Salzkammernergut-u vsa ona sol, ktera se ni v čiste grude spravila kot sol za živino. Nekteri mešetarji so vendar to živinsko sol čistili in jo potem kot sol za kuho prodajali. Ko je pa vlada to zvedela, ustavila in prepovedala je celo prodajo soli za živino brez vsega premisleka ali odloka, kaj naj bi se ž njo storilo. S prva se je ta sol kupičila na sto in sto tisoče centov v različnih salinah, pa prostora je začelo pomanjkovati — in vendar odloka ni bilo nobenega, kaj naj bi se ž njo počelo, in zdaj — to vemo za gotovo — se je sto in sto tisoč centov v reke pomeče, v Ischl-nu, na priliko, v reko Traun! — Zguba, ktero po tem ravnanji gospodarstvo trpi, je ogromna.

Morebiti se bo marsikdo čudil, da se nihče ne oglasi proti takošni, v nebó vpijoči napaki in da ministerstvo kaj tacega prezira.

Temu je treba odgovoriti to-le:

Ministerstvo avstrijsko leta 1868. — ko so Brestel, Giskra in vsi kolovodji nemške klike sedeli v ministerstvu — se je z ogerskim ministerstvom pogodilo zarad samoprodajstva soli. Pogodba med obojima ministerstvoma je bila sklenjena proti temu, da se cena kuhinjske soli pri centu zniža počez za 2 gold. 48 kr., živinska sol pa da se ne nareja in ne prodaja več, in to zato ne, ker se živinska sol kupuje namesti bele kuhinjske in to — je reklo ministerstvo — je na škodo državni kasi. — To je bistvo te nesrečne ministerske pogodbe, ktera je 6. maja 1868. leta prišla na obravnavo zbornici poslancev na Dunaji.

Pri tej obravnavi so se sicer oglasili prav krepko nekteri poslanci za to, da bi na prid živinoreji in po njej na prid kmetijstvu in narodnemu gospodarstvu sploh ostala živinska sol, — tožilo se je, da zdaj moramo mi plesati v vsem, kakor nam Magjar gode, da Avstrija bode prva, ki bo odstranila živinsko sol, in to za tega del, ker Magjar tako hoče, — da že leta 1848. so, kakor je Greuter rekel, Tirolci nadvojvodo Janeza le za 3 reči prosili: soli za našo živino, manj uradnikov, pa tobaka za nas — al vsi ti govori bili so bob v steno! Če siromaški ljudje so kupovali živinsko sol, da so jo sami vživali, je to žalostno znamenje, da je revščina sèm ter tjè tolika,

da marsikdo še groša nima v žepu, da bi se kupil bele soli. — Večina dunajskih poslancev je v zboru potegnila z Magjari — in — odstranila se je živinska sol!

Pogodba je po takem sklepu veljavna in ostane tako dolgo veljavna, dokler ne bode te pogodbe konec — menda leta 1878. Če se tudi kak deželni zbor potegne za živinsko sol, dá se mu odgovor na Dunaji: „ne moremo, ker smo na ogersko pogodbo vezani“.

Tako se po Beustu skovani ogerski dvalizem kaže pogubiven tudi kmetijstvu našemu. Bog pomagaj!

Gospodarske skušnje.

* Gotovo pomoč zatreti silno škodljivo predenico na deteljiščih — svetuje oskrbnik grajščine Lichtenstein gosp. Pfaffrath. On pravi tako-le: na tista mesta deteljišča, kjer se zapreduje predenica in še več okoli njih nasuj za pol čevlja na debelo komposta (mešane zemlje) ali pa druge rahle prsti. Pod tem nasipom pogine ta škodljivi plevel popolnoma.

* Da zajec ne gloda dreves — jih mažejo nekteri s smolnjakom, ki pa drevju škoduje. Neki kmetovalec nasvetuje za to druga dva pomočka, ktera drevesom ne škodujeta, pa zajce od njih odvračata, in ta sta: namaži drevó z mešanico, ki si jo naredil iz krvi in žganega apna, ali pa z mešanico iz masla, saj in spiritus-a.

O razorih ali razgonih za odtekanje vode na njivah.

Priobčil Fr. Schollmayr.

„Kakoršni razori, takošen kmet“.

Že je njiva od vseh strani z brano lepo prevlečena, z valom povaljena in tudi z grabljami čisto iztrebljena in primerno poravnana, — že preprega hlapec konje v oralno drevo, a kmetič, ki se mu vidi, da se je pri svojem trudapolnem in težavnem delu že precej postaral, stoji še vedno premišljeva pred svojo vkusno priravnano njivo, ki ga je stala mnogo stroškov, dela in časa, predno jo je djal v takov stan, v kakoršnem se zdaj nahaja. Pa le pogledjmo našega kmetiča; še ni zadovoljen s tem, in na obrazu se mu lahko bere, da še ni vse v popolnem in pravem redu, v kakoršnem bi moralo biti.

Še čaka njegovih rok sila važno delo, in to je, da zgornjo površno prst svoje njive dene na suho, da mu je preobilna mokrota ne izluži, okisa in poplavi,